

Publication: Egyenl?seg Date: Aug 22, 1890 Page: 1

A „haladó” vidék.

v.

Alig hihetjük, hogy az eredmények, melyeket előző cikkeinkben úgy nagyjából érintettünk, megfelel?nének a magyarországi rabbiszeminárium, — mert itt rejlik a bajok egyik főforrása — felállításával összekötött intenczióknak.

Évtizedeken át elkeseredetten folyt a harc: kell-e, üdvös-e egy rabbiszeminárium felállítása, vagy sem.

A régiekhez ragaszkodók váltig hirdették, hogy az intézetből kikerülendő rabbik eltávolodnak majd az ősi alaptól és egyenesen veszedelmévé fognak válni Izrael hitének, melyet meg nem változtathatott évezredek kinja, az inkuizicziók tüze, egy világ szüntelen üldözése.

Meg akarjuk mutatni, — hangzott az ellenpárt jelszava — hogy egy modern képzettségű, magyar szavú rabbi is hű öre, buzgó tanítója és terjesztője lehet a zsidóság tanainak. Meg akarjuk mutatni, hogy nem okvetlenül szükséges, hogy a zsidó pap világsufja legyen, hogy elzárkozottan éljen a világtól és annak követelményeitől, csak hogy szent feladatának megfelelhessen. Kifogástalanul vallásos és a zsidó tudományokban jártas, de e mellett határozottan felvilágosodott rabbikkal akarjuk megajándékozni a magyar zsidóságot.

Es a haladóknak igaza volt abban, hogy vallásosság és felvilágosodottság tényleg nem összeférhetetlen dolgok, igazuk abban, hogy a zsidó pap lehet tudományosan képzett, minden tekintetben modern ember, és lehet egyszermind a legbuzgóbb, a legodaadóbb tanítója a hitnek és a hit szabványainak, (példa erre a berlini rabbiszeminárium és az ebből a szemináriumából kikerült növendékek), de nem lett igaza abban, hogy az általa felállított tételt az a rabbiszeminárium és annak a rabbiszemináriumnak a növendékei (vannak dicséretes kivételek, melyeknek azonban ősidóktól fogva az a természetük, hogy a roppant kisebbséget képezik) igazolták volna, melyet hosszú, elkeseredett tusák és az orthodoxok legyőzőse után az egész magyar zsidóság számára emeltek.

Az eddigi eredmények tulnyomó része — fájdalom! — az orthodoxoknak adott igazat.

Orthodoxaink, kik oly makacsul és oly hosszú ideig küzdöttek a magyar rabbiszeminárium felállítására ellen, igaz, el nem ismernék ez intézet létjogát akkor sem, ha más eredményeket mutathatna fel, és szentjei fentartanák a már előre kihirdetett anathémát akkor is, ha a gyűlölt iskolából akármilyen szigorú elvekkal felruházott rabbik kerülnének ki, de végre is, egészen más, ha a szemrehányás, melylyl az ellenfél illet, igaz is, és más, ha az nem egyéb,

mint a csökönység és az álokoskodás kifolyása. Az *igazság* hatalma, a táplált félelmet megczáfoló szép eredmények előtt meghajolna az orthodoxismuskak mérsékeltebb része, és minden esetre a fiatal generáció java. Kő kő után hullanék le így az évtizedek óta fennálló válaszfalról és derengne a remény, hogy a pártokra szakadt szerencsétlen magyar Izrael mihamarább ismét egygyé válik és mint hatalmas, egységes testület olyan mértékben teljesíti majd a haza- és emberszeretet, a vallás és a kultúra kötelességeit, a milyen mértékben azokat teljesíteni a jelen viszonyok között a legtávolabbról sem képes.

De nemcsak az egyesítést biztosítanak más, mint a jelen eredmények, de végtelen hasznot huzna belőle a zsidók közötti művelődés, és belát-hatallan előnyeket a nemzeti nyelv. A határ-széli részek kultúra és iskolagyűlölő vidékeiben nem hódítana folyton (a mi az utolsó években — fájdalom! — ijesztő arányokban történik,) a csodarabbik kultusza- a hivek nem ragaszkodnának mindjobbán egy rut, értelmetlen zagyvalékhoz, mint jó zsidóhoz és a vallásos szertartá-

sokhoz egyedül méltó nyelvhez, de inkább hajlanának a szelidebb erkölcsök, az iskola és a hazai nyelv felé: hiszen láthatni, hogy a felvilágosodottság, a magyar nyelv használata a szószéken legkevésbé sem veszélyezteti a vallásosságot. A r—i, a p—i, a sz—i pap egyenesen doktor és a templomban magyarul predikál, és mégis milyen igazán vallásos és hitbuzgó ember!

De ne többet erről. Mert nem hisszük, hogy léteznék olyan barátja a szemináriumnak, a ki a jelen eredmények mellett azt tételezhetné fel, hogy a szeminárium talpalatnyi tért is képes elhódítani az orthodoxismustól. De a jelen viszonyok között *nem is óhajljuk ezt*. Képzeljük csak a felfordítást, ha pl. Beregszász rabbit választana, ki töröl intézményeket, melyek évezredek óta fennállanak, és melyek egyenesen a bibliában vannak előírva, ki a vegyes házasságok mellett száll sikra, fáklyák és zenehasználatát hozza be az eddig egyszerűsége által kitűnt zsidó temetkezéseknél, ki imát ima után töröl és a ki nagy szerénységében kijelenti, hogy a

mit a Sulchan Aruch szerzője megengedett magának, azt ő is megteheti; ő is szerez egy Sulchan Aruchot, persze egy ujat, ő, ki a rabbinikus tudományokból nem vett fel magába annyit, mint Rabbi József Káro, a Sulchan Aruch szerzőjének — szakácsnéja; — erről tehát ne szóljunk, ezt a pozíciót ezidőszerint tökéletesen fel kell adnunk; az orthodoxia jobban irtózik a szemináriumtól, mint valaha, és *igaza* van; nagyobb baj ennél, hogy a szemináriumból kikerült fiatal rabbik egynehánya, mint ezt előző cikkeinkben kifejtettük, az általuk elfoglalt, ugyis már nagyon messzire »elhaladt« községeket, ha ezek még idejekorán utjukat nem állják, folytonos »reformjaik« által oly lejtő felé terelik, hol már fölösleges a reform a rabbival együtt.

Nem mondhatnók, hogy a minden áron való »reformálás« szükségét már a szemináriumban oltották volna a fiatal rabbika. Szemináriumban nem szabnak irányt a jövőendő pap elé. Tökéletesen őrá bizzák, hogy leendő községét milyen elvek szerint vezesse, feladataiul miket tüzzön ki. Irány és elv egyáltalán idegen

valami egyetlen zsidó főiskolánkban. Mindegyik tanár teljesíti kötelességét, tanít, és jól tanít, azt azonban egyik sem tekinti kötelességének, — a felvételi levélben ez nincsen kialkudva, — hogy tekintettel a pályára, melyre a vezetése alatt álló növendékek készülnek, tekintve, hogy mindegyik ifju ember egy község vezetésére van hivatva, időről-időre arról a vallásos irányról is szóljon valamit, melyet zsidó papnak követnie kell, milyen elvek vezessék őt működésében, miket kezdeményezzen és miktől tartózkodjék. A fiatal theologus maga szab magának »irányelveket« és ha ebben a munkájában tekintetbe veszi tanárai előadásait is, olyan rendkívüli mulatságos mixtum kompositum születik meg, mint aminőt egy nagyobb vidéki hitközség rabbijában megismerni, tanultunk. Az illető az iskolában levétközteti a gyermekeket, hogy megnézzék, viselnek-e »czi-czisz«-t, míg az apáknak azt regélgeti, hogy a Mózes tana bizony nem más, mint egy nagy hamisítás.

És a jeles pap mind a két esetben a szemináriumban nyert tanokat követi. Az agg Bloch

rabbi a Sulchan Aruch szabványait tradálta előtte, míg dr. Bacher tanár azt fejtegette előadásában, hogy Mózes parancsait *kik* szerezték századokkal Mózes halála után.

Fiatal rabbijaink java részénél rendesen úgy történik az »irányelvek« megszabása, hogy vagy az egyik, vagy a másik tanár tanításait teszi magáévá, de minthogy mindig elfogadhatóbb a tagadás, nagyobb részt a *biblia kritika* tanait adoptálják a magyar Izrael leendő vallásőrei, a mi Bloch rabbi ur álát dehomgy zavarja, hisz ő megtette kötelességét, előadásait hiven megtartotta.

Hogy erre a fejezetre tértünk, hadd mondjuk el, a mi régen fekszik szivünkön hogy a biblia-kritika tanítása a szemináriumon egyenesen *bűn*. Ez a tan a hitelenség mérgét csepegteti oly emberek szivébe, kiknek feladata lesz a *hitet* tanítani. A biblia kritika előadása ellentétbe hozza a fiatal embert saját magával, meggyőződését lelkiismeretével, kötelességét tudomásával és vagy jezsuitává válik, vagy hittagadóva, (hogy vannak dicséretes kivételek, már fenn említettük); mert vajmi kevés azok száma, kikben meg van az az erkölcsi erő, hogy lemondjanak pályájukról, mert nem akarják isteninek hirdetni azt, miről ők azt hiszik, hogy nem más, mint több ismeretlen ember gyártmánya.

Nem ehhez a fejezethez tartozik rabbiszemináriumunk egy másik nagy hibája, mely abban áll, hogy nem egy fiatal papot bocsájtanak el, ki külső pitvarába sem hatolt be a talmudikus ismereteknek, és más fejezetbe tartozik az *általános* szellem is, mely az intézetben uralkodik és mely, tudja Isten, talán jobb lenne, ha nem ilyen lenne. Lesz alkalmunk ezzel is bővebben foglalkoznunk; itt csak azt akarjuk még megjegyezni, hogy a szellemért, mely a szemináriumból kiárad, és mely nagyrésztben megteremtette az elébbi cikkekben méltatott »haladó« vidéket, nemcsak a szeminárium tanárai felelősek, de *felelősök a vezérlő és vizsgáló bizottság tagjai is*, kik sokat változtathatnának, sokat javíthatnának a dolgokon, és nem teszik. Még mindig nem késő. A szeminárium meg mindig a magyar zsidóság legnagyobb jóltevőjévé válhatik, csak azon kell lenni, hogy *tudomásul vegyék a tanárok is, miszerint leendő zsidó papokat nevelnek.* Sz. M.